

ENFLASYON'DA 1990'LARA DÖNME TEHLİKESİ

Faiz indirimi kararından sonra ekonomik gündemde yoğunlaşma arttı. Karar sonrası OECD Mali Eylem Gücü Komitesinin ülkemizi kara paranın aklanmasına ilişkin düzenlemelerin yetersizliği konusunda gri listeye alması, ABD'deki Halkbank davasındaki gelişmeler, kamu bankalarının faiz indirimlerine başlaması ve akabinde büyük çoğunluğunun ekonomik ilişkilerimizin yoğun olduğu on ülkenin büyükelçilerinin iç işlerimize karıştığı gerekçesiyle "istenmeyen kişi" (persona non grata) ilan edileceğinin açıklanması döviz kurlarını tekrar dalgalandırdı. On liraya yaklaşmakta olan Dolar/TL kuru taraflarca farklı şekilde de olsa çözüldüğünün anlaşılması üzerine bir ölçüde geri geldi. (Dolar/TL 9,50'lerde) Burada da şu gözlemi yapmak mümkün. Anlaşmazlıklar arttıkça ekonomi bu gibi gelişmelerden olumsuz etkileniyor. Sorunların çözülmesi bir yana dondurulması bile görece etki yapıyor.

Yürütülen ekonomi politikası maalesef enflasyonla sonuçlanacak. Bu konuda gerek piyasaların beklentileri, gerekse ekonomistlerin değerlendirmelerinde bir konsensüs oluştu. TL varlıklar bugün negatif reel faiz kısıcında. TÜFE ile politika faizi arasındaki fark (-) yüzde 3,58. T.C.M.B'nin önce yok yere rezervlerini erittik, şimdi de görevi fiyat istikrarı olan T.C.M.B'nin yegâne silahı faizi de rasyonel şekilde kullanamaz hale getirdik. Rekabetçi kur bazlı ihracat politikasıyla önce dış ticaret daha sonra da cari açığımızı kapatacağımız ve en nihayet döviz kurlarında istikrar oluşturacağımız vehmine kapıldık. Ekonomi tarihinde böyle kalıcı bir örnek maalesef yok. Daron hocanın dediği gibi bu politika sadece totaliter yönetimlerde bir ölçüde başarılabilirse bile getireceği diğer sorunlar maalesef çok fazla. İhracatı arttırmanın tek yolu verimliliği arttırmak. Evrensel standartlarda demokrasi ve hukuk ortamı oluşturmak, güven ve istikrar sağlamak. Bunları yapmadan sadece geçici sürelerde başarı kazanmak mümkün. Ayrıca kapasite kullanma oranının ülkemizde yüzde 75 maksimum yüzde 80'lerde olduğunu ve 2021 Ocak-Eylül dönemindeki ithalatın yüzde 76,6'sının ara mallarından oluştuğunu da unutmamak gerekiyor. (Döviz girişi-döviz çıkışı). Sabit sermaye yatırımlarını reel olarak arttırmadan da kalıcı olmak mümkün olmuyor.

Bu nitelikteki politikanın enflasyonu hortlatacağını biliyoruz. Market denetimleri ile piyasalar istikrara kavuşturulamaz. Sonunda faturayı yine nihai tüketici öder. Ayrıca küresel ortamda enerji, gıda, emtia fiyatları, lojistik ve taşıma sorunları da yüksek kalmaya devam ediyor. Döviz kurlarının da bu politika çerçevesinde uzunca bir süre yüksek kalacağı düşünülecek olursa reel faizin negatiflik oranı da gittikçe artacak. Rezervlerle müdahale şansımız da kalmadı. Enflasyon beklentilerinin bozulması, ÜFE-TÜFE arasındaki yüzde 25'lik fark nedeniyle satıcılar yansıtamadıkları fiyat artışlarını da yansıtmaya başlayacaklar. TL'nin değersizleştirilmesi tasarrufları olumsuz etkileyeceğinden tüketim talebi de bir ölçüde artacak. Enflasyon sarmalı böyle başlar. Kısır döngü içine gireriz. Bu durumdan en zararlı çıkacak kişiler ise yoksul ve sabit gelirli olacak. İstanbul Ticaret Odası ücretliler geçinme endeksinin yüzde 30'lardaki artış oranlarına gelmesi bu gidişatı doğruluyor. 1990-1999 yılları arasında 10 yıllık ortalama tüketici enflasyonu yüzde 77,5. Tekrar bu sarmala girilirse yıkıcı enflasyon oranlarıyla karşılaşmamız sürpriz olmayacak. IMF (Uluslararası Para Fonu) bir süre önce "Dünya Ekonomik Görünüm" raporunu açıkladı. Bu raporda enflasyon risklerinin yüksek olduğu belirtildi. Enflasyonun, gelişmiş ülkelerde yüzde 4,4 gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 8,4 ortalama ile zirvesini göreceği vurgulandı. Aynı raporda enflasyon beklentilerinin çapalanmadığı durumlarda söz konusu enflasyon oranlarının gelişmiş ülkelerde yüzde 12'ye gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 25lere yükselebileceği öngörüldü. 2013'ten beri gelişmemekte ısrar eden ülkemizde Allah korusun yüzde 25 - yüzde 30'lu enflasyonlar gündeme gelebilecek. Haksız, kanunsuz, adaletsiz bir vergi niteliğinde olan enflasyonun fakirleştirmeyi, gelir dağılımını bozmayı ve ahlaksızlığı arttıracığını öngörmek için kâhin olmaya da gerek yok.

Koç Üniversitesi Ekonomik Araştırma Forumu'nun yaptığı araştırmaya göre 2018'den itibaren Türkiye'de enflasyonun dünya ortalamasından tamamen ayrışmasının nedeni T.C.M.B bağımsızlığının fiilen ortadan kalkması. Araştırmaya göre ülkemizde enflasyon 34 yıl sonra 2004'te tek haneye inse bile kalıcılığı yaratılmadı. 2006 yılından itibaren hedeflerin çoğunlukla tutturulamaması T.C.M.B'nin kredibilitésini zedeledi. Bu da ülkemizi dünyadan tamamen ayırdı. Merkez bankamızın bağımsızlığı aslında iyi ve başarılı yönetim arzulayan siyasal iktidarların yine kendileri ve halkları için bizzat arzulan bir şey olmalı.